

saydaki şiirleri, elliye yakın beyti İbn Hişâm'ın *es-Sîre*'sinde olmak üzere, çeşitli siyer, tarih, megâzî ve tabakat kitaplarında dağınık vaziyette bulunmaktadır. Velîd Kassâb, çeşitli kaynaklardan topladığı 217 beyit tutarındaki en kısası bir, en uzununu 26 beyit ihtiva eden 37 parça şiirini *Dîvânü 'Abdillâh b. Revâha ve dirâse fî sîretihî ve şî'rih* adıyla yayımlamıştır (Riyad 1402). Bu şiirlerden altı tanesi Câhiliye dönemine ait olup düşman kabileye Evs'e mensup şairlerden Kays b. Hatîm'in Hazrec'e yönelik taşlamalarına verdiği karşılıklardan ibarettir. İslâmî devirdeki şiirleri ise, Kureyş müşriklerinin İslâm dini ve Hz. Peygamber aleyhindeki şiirleri ile sözlü saldırılarına cevap teşkil eden irticâlen söylenmiş recezler şeklindedir. Bu recezler, edebî sanatlarla ve fazla duyulmamış kelimelere yer vermeden sade bir dille söylenmiş olup halk tarafından kolaylıkla anlaşılabilir nitektedir. Abdullah b. Revâha şiirlerinde Kureyş müşriklerini, devrinin diğer İslâm şairleri Ka'b b. Mâlik ve Hasân b. Sâbit gibi kabilevi ve şahsî kusurağlarından dolayı değil, imansızlıkları ve ısrarlı küfürlerinden dolayı yermiştir.

Hz. Peygamber'in Ahzâb (Hendek) Savaşı sırasında hendeğin topraklarını taşıyanlara yardım ederken, toza bulanmış vaziyette ashapla birlikte Abdullah b. Revâha'nın şu şiirini söylediği rivayet edilmektedir:

"Vallahi, Allah bize hidayet etmemiş olsaydı hidayete eremezdik

Ne zekât verir ne namaz kılardık

Kâfirler bize saldırdılar

Onlar fitne çıkarmak istediklerinde biz bundan çekindik

Bizden yardım istendiğinde geldik

Yardım isterken de bize güvenin

Yâ Resûlallah, sana canımız fedâ olsun, kusurlarımızı bağışla

Yâ Rabbi, düşmanla karşılaştığımızda ayaklarımızı yerinde tut

Ve üzerimize sabru sebat ihсан et

Biz senin fazlu kereminden müstağni değiliz."

(Velîd Kassâb, *Dîvânü 'Abdillâh b. Revâha ve dirâse fî sîretihî ve şî'rih*, s. 139-140).

BİBLİYOGRAFYA :

- Vâkidî, *Kitâbü'l-Megâzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 — Beyrut, ts. (Âlem'ül-Kütüb), II, 566; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, IV, 15-21, ayrıca bk. *İndeks*; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 92; III, 526-530, 612-613; Cümahtî, *Tabakâtü fuḥûlî's-su'arâ* (nşr. Mahmûd M. Şâkir), Kahire 1394/1974, I, 223-226; Buhârî, "Teheccüd", 21; Nesâî, "Menâsikü'l-hac", 121; Âmidî, *el-Mû' telif ve'l-muḥtelif* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354 — Beyrut 1402/1982, s. 126-127; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, Kahire 1394-99/1974-79, I, 118-121; İbn Hazm, *Cemhere* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1982, s. 363-365; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 234-238; a.mlf., *el-Kâmil* (nşr. C. J. Tornberg), Leiden 1851-76 — Beyrut 1399/1979, II, 234-237, ayrıca bk. *İndeks*; Zehebî, *A'lâmü'n-nûbelâ*, I, 230-240; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, IV, 82-86; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), II, 303-305; F. Wüstenfeld, *Genealogische Tabellen der Arabischen Stämme und Familien*, Göttingen 1852, s. 22; Ziriklî, *el-A'lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 217; Sezgin, *GAS*, II, 292-293; Ömer Ferrûh, *Târîḫü'l-edebî'l-'Arabî*, I, 263; Velîd Kassâb, *Dîvânü 'Abdillâh b. Revâha ve dirâse fî sîretihî ve şî'rih*, Riyad 1402/1982; Muhammed b. Sa'd eş-Şuvayrî, *'Abdullâh b. Revâha hayâtühü ve dirâse fî şî'rih*, Riyad 1406/1986; F. Krenkow, "Hazrec", *IA*, V/1, s. 415-416; A. Schaade, "Abdullah", *IA*, I, 39-40; a.mlf., "Abd Allâh b. Rawâha", *EI*² (İng.), I, 50-51; W. Montgomery Watt, "al-Khazradj", *EI*² (İng.), IV, 1187.

SARGON ERDEM - HULUSİ KILIÇ

ABDULLAH b. RU'BE

(عبدالله بن ربة)

(bk. ACCAC).

ABDULLAH-I RÜMÎ

(عبدالله رومی)

(bk. EŞREFOĞLU RÜMÎ).

ABDULLAH b. SA'D b. EBÜ CEMRE

(عبدالله بن سعد بن أبي جمره)

(bk. İBN EBÜ CEMRE, Abdullah b. Sa'd).

ABDULLAH b. SA'D b. EBÜ SERH

(عبدالله بن سعد بن أبي سرح)

Ebû Yahyâ Abdullâh b. Sa'd b. Ebî Serh el-Kureşî el-Âmirî (ö. 36/656-57)

Sahâbî, Mısır valisi ve İfrîkiyye fâtihi.

Ne zaman müslüman olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Medine'ye hicret etti ve vahiy kâtipleri arasında yer aldı. Bir müddet sonra irtidat edip

Mekke müşriklerinin yanına döndü. Kâtipliği sırasında vahyi kendi arzusuna göre tahrif ettiğini söyleyerek müşriklerin İslâmiyet aleyhindeki çalışmalarını destekledi. Mekke fethinde, "gördükleri yerde öldürülmesine izin verilenler" (kanı heder edilenler) arasına alındıysa da süt kardeşi Hz. Osman'a sığınarak pişmanlık duyduğunu bildirdi ve affedilmesi için Hz. Peygamber nezdinde şefaatta bulunmasını istedi. Hz. Peygamber Osman'ın ricası üzerine, kısa bir tereddütten sonra Abdullah'ı affedip biatını kabul etti.

Hz. Ömer zamanında Amr b. Âs'la birlikte Mısır'ın fethine katıldı ve onun devrinde Saîd bölgesinde (Yukarı Mısır) valilik yaptı. Halife Osman Mısır'ın malî işleriyle Abdullah'ı, yönetimle de Amr'ı görevlendirmek istedi. Amr'ın buna itiraz etmesi üzerine onu azlederek yerine Abdullah'ı vali tayin etti ve İfrîkiyye'nin fethiyle görevlendirdi (645 veya 647). Abdullah b. Sa'd Sübeytilâ'da Gregorios karşısında büyük bir zafer kazanarak Kartaca bölgesini fethetti. Kayrevan şehrinin kurulduğu yere kadar ulaştı ve pek çok ganimet ele geçirdi. Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Amr'ın da büyük kahramanlıklar gösterdiği bu savaş "Abdullahlar Savaşı" (Harb'ül-Abâdile) adıyla meşhur oldu. Abdullah b. Sa'd daha sonra Muâviye'nin Kıbrıs üzerine gönderdiği orduya yardımcı oldu. 652 yılında Nûbe üzerine yürüdü ve şiddetli bir savaştan sonra hıristiyan Nûbe hâkimi ile bir antlaşma imzaladı. Bakt denilen bu antlaşmaya göre şehir halkı belirli sayıda köleleri müslümanlara, müslümanlar da Mısır'da yetişen buğday ve mercimek gibi yiyecekleri ve bazı giyecek maddelerini onlara vereceklerdi. Diğer taraftan Abdullah'ın Bizans donanmasıyla Finike açıklarında kazandığı deniz savaşı da meşhurdur. Bizans İmparatoru II. Konstans, Mısır'ın elden çıkmasından sonra Kuzey Afrika'daki İslâm hâkimiyetine son vermek üzere büyük bir donanma hazırladı. Bizans donanmasındaki gemilerin direkleri uzaktan âdeta bir orman görünümü verdiği için Zâtû's-savârî adıyla anılan bu savaşta, Abdullah b. Sa'd kumandasındaki İslâm ordusu Bizans donanmasını tamamen imha etti ve II. Konstans ancak yaralı olarak kurtulabildi (31/652).

Mısırlılar, Amr b. Âs'dan sonra Abdullah'ın vali olmasını tasvip etmediler. Onlar, İfrîkiyye'yi fethetmesine ve Bi-

zans İmparatorluğuyla yapılan deniz savaşlarını kazanmasına rağmen, Abdullah'ın vaktiyle irtidat etmiş olmasını ve bilhassa Mısır'da yaptırdığı Dârülhâniyye adlı büyük sarayı bahane ederek onu yıpratmaya çalıştılar ve Halife Osman'dan kendisini görevden almasını istediler. Bu arada Abdullah, şikâyetçilerden birini döverek öldürdü. Bu gelişmeler üzerine Hz. Aîşe de halifeden Abdullah'ı azletmesini istedi. Abdullah ise Hz. Osman'ın evinde muhasara altına alınması üzerine önce Medine'ye yardım gönderdi, sonra da bizzat kendisi oraya gitmek üzere Mısır'dan ayrıldı; yerine de Sâib b. Hişâm'ı bıraktı. Fakat yolda Hz. Osman'ın şehid edildiğini öğrendi. Bu sırada ihtilâlcilerin yöneticisi Muhammed b. Ebû Huzeyfe, Sâib'i uzaklaştırarak Mısır'da idareye el koymuştu. Medine'ye gitmekten vazgeçen Abdullah tekrar Mısır'a dönmek istediysede muvaffak olamadı. Yaygın olan rivayete göre, Mısır'a giremeyince Muâviye'nin yanına gitmeyi de doğru bulmayıp Askalân veya Remle'ye gitti ve orada vefat etti. Hz. Peygamber'den sadece bir hadis rivayet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *Kitâbü'l-Megâzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66, III, 825, 855-857, 865; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, II, 409; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 141; III, 72, 250, 407; VII, 496-497; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1966-67, II, 746, 747-748; a.mlf., *Târîh* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1967-68, s. 77, 164-165, 176, 178, 180, 195; İbn Abdülhakem, *Fütâhu Mısr* (nşr. Ch. Torrey), Leiden 1922, bk. *İndeks*; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 300-301, 507; Fesevî, *Kitâbü'l-Ma'rîfe ve'l-târîh* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Bağdat 1974-76, I, 253-254; Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, I (nşr. Muhammed Hamîdullah), Kahire 1959, s. 160, 357, 358, 531-532; a.e., IV/1 (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, s. 505, 512-514, 533, 538-540, 555-557, 585; a.mlf., *Fütâhu'l-büldân* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Kahire 1956-60, bk. *İndeks*; Taberî, *Câmî'u'l-beyân*, Bulak 1323-29 — Beyrut 1398/1978, VII, 181-182; a.mlf., *Târîh* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, bk. *İndeks*; Ebû Ömer el-Kindî, *Kitâbü'l-Vülât ve Kitâbü'l-Kudât* (nşr. R. Guest), Leiden 1912, s. 11-17; İbn Abdülber, *el-İstî'âb (el-İşâbe içinde)*, Kahire 1328, III, 918-920; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, III, 173-174; İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rîfe), II, 175-176, 315-316; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 33-35; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, IV, 109-111; Seyyide İsmâil Kâşîf, *Mısr fi fecri'l-İslâm*, Kahire 1970, bk. *İndeks*; Mustafa el-A'zamî, *Küttübü'n-Nebî*, Riyad 1401/1981, s. 82-89; C. H. Becker, "Abdullah", *İA*, I, 40-41; a.mlf., "Abd Allâh b. Sa'd", *EP* (İng.), I, 51-52.

MUSTAFA FAYDA

ABDULLAH b. SAFVÂN

(عبدالله بن صفوان)

Ebû Safvân Abdullâh b. Savfân
b. Ümeyye b. Halef el-Cümahî el-Kureşî
(ö. 73/692)

Abdullah b. Zübeyr'i desteklediği için onunla birlikte şehid edilen tâbiî.

Hız. Peygamber hayatta iken doğduğu halde yaşı küçük olduğu için sahâbilik mertebesine ulaşamadı; fakat Mekkelî tâbiîlerin birinci tabakasında yer aldı. Babası ve dedesi gibi kendisi de Kureys'in eşrafından olup Mekke'nin varlıklı ve nüfuzlu bir ailesine mensuptu. Cömertliği ve üstün zekâsıyla tanınan Abdullah, hilâfet davasında Abdullah b. Zübeyr'in sadık bir taraftarı idi. İbnü'z-Zübeyr ve yanındakiler Kâbe'de muhasara edilince, Haccâc tarafından kendisine verilen emânî kabul etmedi. Sonunda, İbnü'z-Zübeyr ve birçok taraftarı ile birlikte onun da başı kesildi ve kesik başları önce Medine'ye, oradan da Şam'a Abdülmelik b. Mervân'a gönderildi.

Babası Safvân b. Ümeyye'den, Hız. Ömer, Hafsa, Ümmü Seleme ve Abdullah b. Amr gibi sahâbilerden hadis rivayet eden Abdullah b. Safvân'ın hadis kitaplarında, daha çok, "Kâbe'ye karşı harp ilân eden bir ordunun çölde helâk olacağı"na dair rivayet ettiği bir tek metne rastlanmaktadır (bk. Müslim, "Fiten", 4, 6, 7).

BİBLİYOGRAFYA :

Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dimaşk 1966-67, II, 591; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 118-120; a.mlf., *et-Târîhu's-şâgîr* (nşr. Mahmûd İbrâhim Zâyed), Kahire 1396-97/1976-77, I, 142-143, 153, 162, 163; Müslim, "Fiten", 4, 6, 7; İbn Abdülber, *el-İstî'âb (el-İşâbe içinde)*, Kahire 1328, II, 333-334; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, III, 185; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 150-151; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, III, 60; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 265-266.

ALİ YARDIM

ABDULLAH b. SÂİB

(عبدالله بن السائب)

Ebû Abdîrahmân Abdullâh b. es-Sâib
b. Ebi's-Sâib Sayfî el-Mahzûmî
(ö. 70/689-90)

Kıraat bilgisiyile tanınan sahâbî.

Küçük yaşta Hız. Peygamber'i görenlerdendir. Babası Sâib, Câhiliye devrinde ticaretle uğraştığı sıralarda Resûlullah'ın ortağıydı. Kıraatı arz yoluyla Übey

b. Kâ'b ve Hız. Ömer'den öğrendi; kendisinden de Mücâhid ve kıraat imamlarından İbn Kesîr kıraat tahsil etti. İbn Ebû Müleyke, Atâ, oğlu Muhammed b. Abdullah kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Mekkeliler, Mekke'den yetişen bir kârî* olarak onunla iftihar ederlerdi. Rivayet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer almıştır. Abdullah b. Zübeyr'in hilâfeti döneminde Mekke'de vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 445; *Müsned*, III, 410-411; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 254-255; Zehebi, *Ma'rifetü'l-kurra* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf v.dğr.), Beyrut 1404/1984, I, 47-48; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 388-390; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351-52/1932-33 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), I, 419-420; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, II, 314; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 229; Süyûtî, *el-İtkân* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl), Kahire 1387/1967, II, 204.

İSMAİL KARAÇAM

ABDULLAH b. SAİD

(عبدالله بن سعيد)

(bk. İBN KÜLLÂB).

ABDULLAH b. SAİD el-EŞEÇ

(عبدالله بن سعيد الأشج)

(bk. EŞEÇ el-KİNDİ).

ABDULLAH SALÂHİ UŞŞAKÎ

(bk. SALÂHİ EFENDİ).

ABDULLAH b. SÂLİH el-MİSRÎ

(عبدالله بن صالح المصري)

Ebû Sâlih Abdullâh b. Sâlih
b. Muhammed el-Cühenî el-Mısrî
(ö. 223/838)

Kâtibü'l-Leys lakabı ile tanınan Mısrîli muhaddis.

Ebû Sâlih el-Mısrî diye de anılan Abdullah 139'da (756) Mısır'da doğdu. Hepsî de Mısrîli olan Muâviye b. Sâlih, Harmele b. İmrân, Mûsâ b. Uley, Abdullah b. Vehb gibi hocalardan hadis, Hamza ez-Zeyyâf'tan da Kur'an okudu. Ünlü muhaddis Leys b. Sa'd'e yirmi yıl talebelik yapıp onun elindeki yazılı ha-